

take drevesa zahajajo, kjer so drevesne uši, kar skušnja spričuje, ki nam mlade drevesca kaže brez vsiga mešičevja in vunder polne mravljinco. Beríte, kar naš prvi vertnar, gosp. Pirc od mravlja pišejo: „Koliko škode mravlje posebno sladkimu sadju store, je vsakimu znano. Marelice in breskve načno in zvotlijo. Pa tudi cvetje skazé, in celo mehke rastne mladike od šlahtniga drevja sladkih plemen poleti oglodajo, de rapasto postane. V časih drevó takó posedejo, de nerodovitno postane. Če se pa pod koreninami vgnezdijo, ga clo končajo. Mravlje je tedej treba iz verta spraviti, in jih nikdar per sadji špogati.“

Ali zdej še morete reči, de je cekin Vaš? Javalne! —

Drugič: smo mi po pomočku prašali, ki drevesa mravljinco brani in jih od njih odganja: takiga nam povejte, zakaj če bi čas iméli, po Vašim svetu uši po drevesih loviti, bi ravno takó lahko tudi mravljinco lovili in jih zatirali: to pa niso ne v sanjah naše misli bile, ko smo za oznanilo imenovaniga pomočka prosili, in kteriga še zmirej pričakujemo. Mi saminočemo sodniki v ti reči biti: nej tudi drugi vertnarji in sadjaredniki svetvane pomočke z nami poskušajo in svoje skušnje potém v Novicah oznanijo, de bomo to reč do jasniga dognali in zvedili, ali je kakšen pomoček zoper mravljinco ali ne?

S. M.

Dober svét za izrejenje otrok.

Med občnokoristnimi sveti, ki nam jih rodoljubni možje v Novicah po očetovo dajajo, ga najdemo v 47. listu družiga tečaja: de naj stariši svojim otrokam obé roki enako rabiti perpusté. — Le poprašajte jih, ki so si na eno ali drugo vižo desnico takó ranili, de jo nekaj časa per svojih oprävilih niso mogli rabiti, kakó se jim je tačas levica obnašala, in povedali vam bodo, kakó in zakaj de je letá takó okorna in slaba. Koliko slabosti v rokah tistih ostane, ki se v prvi mladosti prijemati, deržati, nositi, tolči i. t. d. niso učili, sim se per nekemu slepimu fantiču sam prepričal, ki je bil pred ne veliko letmi v gojilnico na Dunaj perpeljan, de bi tamkej, kolikor je za take reveže mogoče, podučen in izrejen bil. Imel je za svojo starost (okoli enajst lét) nenavadno majhine roké, drobne košice v kratkih perstih, kteri so se tudi ritnisko opogniti dali, takó de so njegove roké bolj jerhovim rokovicam, kakor prečudnimu orodju natóre, po kterim nar tanjši in nar imenitniši izdelki pridejo, podobne bile. Vodja imenovane gojilnice so me zagotovili, de edini vzrok takó popačenih rok je pomanjkanje potrebne vaje v prvi mladosti.

Prosim tedaj stariše, oskerbnike in znance tacih nesrečnih, de naj svoje otroke in rejence od mladih nog vadijo, vse kar se brez nevarnosti storiti da, potipovati, ošlatovati, deržati i. t. d., de bodo enkrat roké, ki jim oči domestiti morajo, ročno rabili, veliko nesrečo, ki jo k svoji sreči práv ne poznajo, ložej prenesli in si z marsikterim delam zdravje uterdovali; de tedaj ne bodo z beračovanjem druge nadlegovali in kar je nar hujiga, v postopu svojiga dušniga zdravja zapravili. Pa tudi noge prav rabiti, mladost zgodej učite. Med gluho-mutci (mestnih staršev) jih imamo, ki se skor ob vsaki kamen, kteri jim pod noge pride, spodtikvajo, ter čez-nj telebijo. Kaj je to družiga, kakor

slabost v nogah in okornost? kér se otroci po navadi z svojimi stariši le po ravnih ulicah in pa še le malokdaj sprehajajo in se torej navadijo, nogé za seboj vleči, premalo vzdigovati in z njimi po tleh dersati, ktera huda navada se pozneji ne da takó lahko in hitro izkoreniniti. — Ali ne le posamezne dele, ampak tudi vès život mora človek v mladosti uterditi, kér le taki ljudje, ki so navajeni vse prenesti, se tudi lahko vsimu vstavljajo. Od kod pride, de so nekteri takó pogosto lačni in žejni? de vsak hip k svoji potrebi gredó? de jih rado zebe, ali de jih precej vročina omami? de per nar manji sapici nahod dobojo? de jim takó hudo dé, če nekaj ur prečujajo ali če morajo nekaj časa po ostrih potih hoditi? de se že bojé nekoliko stopin po dežju storiti? ali se spotiti, kakor de bi iz sladkora ali iz solí bili? Od kod drugod, kakor od tod: kér so stariši v slepi ljubezni svojim otrokam iz mladiga vedno trebuch polnili; kér niso spoznali, de otroci le zató pogosto k svoji potrebi letajo, de bi se uku ali kakimu drugimu delu, ki jim ne diši, odtegnili, in de se potem gerdih navad poprimejo; kér so se bali, de bi jim sinek ali hčerka na soncu ne zgorela; kér so jih hladniga zraka, kakor kuge varovali; kér so jim dovoljevali, nar petrebniši opravila raji na jutro odnašati, kakor jim pol ure spanja prikratiti; kér so menili, de so pota na kmetih z žebli potrošene; kér se jim je dežnik vselej nar potrebniši perprava zdela i. t. d.

K pokrepčanju života je čist in hladen zrak nar potrebniši reč. Glejte zveri in pa pitane živali in koj se boste prepričali, koliko pomaga prehajati se po hladnim zraku. Une so gibčne, te pa tolste (kér se jim obilno piče poklada) pa okorne, slabe, in vidi se, de prostosti nimajo. Poglejte jih, ki teže nosijo ali druge trudljive déla večidel pod milim nebam opravljajo, in nasproti pa šivarje, ki so zmirej v stanicah takó rekoč k stolu perkljenjeni. Kakšen je med njimi razloček?! Deržite po dnevi, kar je mogoče, okna v stanicah odperte (pa ne de bi sapa skozi vlékla, ko se v njih mudite), ne kratite sami sebi in svojim otrokam k zdravju potrebniiga zraka, učite jih zmernost v jedi in pijaci; dajte jim vedno kaj koristniga délati, varujte jih postopa. Pa ne učite jih le z besedo, ampak tudi z lastnim izgledam, in rečem vam, de se ne boste več takó pogosto zavolj bolehojanja svoje družine pertoževali. T. učitelj gluho-mutcov in slepcov.

Beseda „koj.“

Vsakimu svoje.

Bere se, de nekterim beseda „koj“ ne dopade, kér se le samó pri Gorencih sliši. Zdí se mi, de je zatorej tudi iz Novic zginila. Jez pa pravim: kdo se more prederzniti, besedo iz slavjanskiga slovarja pahniti, ktera se takó dobro in krepko slovensko izreče? Nej me pa prepriča, če kdo more, de „koj“ ni slovenska beseda! Ko bi v „Novicah“ sméli za besede in zreke potegovati se, bi lahkó kaj več od te besedice govorili. Kér nam pa to pripušeno ni, le tole rečem: Če hočemo dobro slovensko govoriti, moramo skerbno paziti, de je beseda živa slovenska beseda *), ne pa kje de domuje; zató mislim, de bi práv bilo, ko bi vsaka beseda, ktera pozabljena ali zaveržena le v kakim samótnim slovenskim kotu tiči, na svitlobo Novic permahala, de se prevdari,

*) Tudi mi smo edinih misel.